

«Aqueductu q. d. *Bula*» (Mor. III, 129). 988: «in ipso decursu aque qui venit de *Cauce* et vocant *Bula*» (Mor. XIV, 66; Abadal, *Eixalada*, 213). 986: «ad ipsa *Bula*» (*InvLC*, s. v. *bula*) junt amb «*villam Basone*», i més avall: «--- *Bexàs* --- et descendit per ipsa *Gutina* in ipsa *Bula*» (colle. Mor. XIV, 64); 1011: «in *Bula*»; 1149: «in ipsa *Bula*»; 1284: «*affr. cum la Bula*» doc. relatiu a St. Esteve (*InvLC*, s. v. *bula*, on ho ajunta amb unes cites *Bulla* i *Bulac(o)*, que semblen referents a *Embullà* de Vilafranca de Conflent (el qual potser no és nom inconnex, cf. paràgraf infra).

5) No és ben clar si és un lloc independent, amb repetició del nom, o extensió geogràfica del 3): a Prunet-i-Bellpuig digueren que «el serrat de *Bula*» es un veïnat d'aquell terme (XXIV, 131.5); força més apartat de la vall del Bulès, i encara en el te. de Prunet-i-B.: «el coll de *Bula*» prop de can *Vernedes* (XXIV, 130.15, 20); aquell va, en el mapa, a 14 × 68. Ara bé, d'un doc. de 942, sembla que era nom situat ja dins els termes de Vallespir: «in valle *Asperi*, infra termines de *Bula*, in loco q. v. *Vilareto* --- in curte dicto *Wantane* --- ipsa *Bula* ---» (Mor. VI, 210, cart. d'Elna, f° 141; també en *Hist. Lgd.* v, 1511). Ponsich dóna el mateix context i mateix any («l. v. *Villareto*) sota l'encapçalament *El Vilar*, dins el te. de *Bula d'Amunt* (p. 31); d'altra banda posa *El Vilar* dins te. de Bellpuig (p. 76), citant «mansos de *Villarís*» i «l. q. d. *Villarío*, in par. *Sti. Petri 2 de Serra*» a. 1228. Sembla, però que aquests dos *Vilar* siguin un mateix lloc.

6) Jaça de *Bula* te. d'Orellà (me l'indiquen els d'Oleta XXIII, 160). Això ja és lluny a l'O. del Bulès i de la *Bulella* (a uns 25 k., i a uns 10 de Fullà).

7) *Les Bules*, turons i pda. te. Marquixanes (XXV, 194) que m'explicaren espontàniament: «perquè tot allò és *embulat*». Més detalls sobre això en *DECat* III, 284a26-42; i infra.

8) Sembla que alguns cops, o en alguna extensió, es va aplicar al 3) el nom en diminutiu: *BULELLA*; 1425: «l'ayga del rech --- passa les forques de Millars a la restellada de la *Bullella*», que l'*InvLC* cita s. v. *bulades*, i s. v. *restellada* explica: «a Millàs, traversée du *Bulès*».

9) De tota manera *La Bulella* pròpiament és en te. de Fullà. Alart diu que «*La Volella*» és un castell antic de Fullà, citant-ne *Bulela* a. 1261 com primera menció (*Bu. S. Agr. Pyr. Or.* x, 83). Ja abans, però; 947: *Bulella* afr. de Vernet, citat junt amb *La Vansa* (Abadal, *Eixalada*, 173); 1197: «*Petro de Za Bulela*» (*InvLC* s. v. *sa*); 1205: *Petrus de Sa Bulela* (bis) (Cart. Alart-Henry III, 29, i *InvLC*, s. v. *sa*). El mateix dóna *Petrus de Bulela* a. 1192, i *Petri de Bulela* en docs. originals de 1228 i 1250 (*InvLC*, s. v. *bulella*). Ponsich (*Top.* 107) repeteix aquestes cites i en dóna 55 altres quatre del S. XIII, sense article. Ara bé, aquest *Bulella* és lluny de (1), (2) i de (3) perquè Fullà és en ple Conflent, uns 20 k. a l'O. del Bulès.

10) *Buletó*. L'afl. principal del Bulès, que hi desai-gua per la dr., en el límit entre Prunet i Caixàs, es 60

diu *el bulatú*: prové del te. d'aquell poble i desemboca més avall de *Bula d'Amunt* (XXIV, 128). Nova prova, aquest dim., que *Bula* fou pròpiament el nom del riu o vall, més que no pas dels pobles que hi nasqueren. Nom repetit com a posttopònim: Cortal del *bulatú* en te. de Saorra (XXVI, 130.9).

11) No és nom estrany al domini occità, encara que hi estigui molt menys representat; però almenys és ben clar que s'estén a una part de l'Aude: *La Bule*, ruisseau et mont., te. Lafajolle, Merial i Fontanès, pobles situats a uns 18-20 k. al N. del límit amb el Capcir; ja «*Honor de las Bulas*» a. 1232, Sabarthès *Di. Top.* Són probables derivats gascons: *Bulan*, cantó Barthe-Neste, o sigui a l'E. de HPyr.; i a l'extrem O.: *le Plateau de Montbulà*, a la r. de BPyr. te. Asson (OSO. de Lourde). Un cognom *Bulà* molt rar en cat. (un cas a Bna. 1910), deu ser immigrant occità.

ETIM. Ja em vaig pronunciar essencialment en l'article *embulada* del *DECat* III, 283-4. Casepounce usa *embulada* en el sentit de 'esllavissada de terres', el mateix mot vaig sentir jo a Vernet i a Conat, i Alart recull «caves qui se eren *embulades*» en un doc. ross. de 1518, o sigui com a verb reflexiu.

Afegim-hi la forma *bulades*, que ja hem vist encapçalant un article de l'*InvLC*. Acabava amb la conclusió: «Alart entreveu ja el sentit i el caràcter pre-romà del mot. De tota manera no té res en comú amb el sign. i origen de *voló/veló*, de caràcter termenal (d'on *El Voló*) i de fonètica inconciliable» [ara he arribat a la conclusió que *voló* és deriv. cèltic de l'indoeur. UPO- 'avall: UO-LO-NE, cf. els articles *Bolquera* i *Voló*]; ni de cap dels dos amb el tipus cèltic del fr. *borne* (amb oc. ant. *bózola* cf. *DCEC*, s. v. *boñiga/muñeca*), també inconciliable fonèticament i, pel sentit, ben allunyat del nostre. I la semblança amb el fr. *s'ébouler*, que abans fou *s'esboeler*, i significà primitivament 'desbudellar, obrir les tripes': és, doncs, deguda a una convergència recent i té caràcter fortuït. J. Seb. Pons, que coneixia també el verb *embular-se* opinava així mateix que era genuí i sense relació amb el mot francès.

És apellable aquest diagnòstic? No, almenys en la negació: no té caràcter termenal (com diu CATorras, *Pir. Cat.*, 108), ni té res a veure amb *Montboló* ni amb *La Vola*; ni relacionar-ho (com algú em diu que Alart ho feia) amb la família de *bozola/borne*, no ho permetria la fonètica.

Tenint en compte que els representants més importants i conspicus 1), 2), 3), 4) del nom *Bula* designen una vall o riu (cf. [10]), podríem imaginar que vingui de VALLIS BŪBŪLA 'vall bovina', puix que *bubulus* és adj. clàssic en aquest sentit (*bubulum corium*, *bubula caro*) i no en manca algun escàs continuador romànic: Sard *petta bula* 'carn de bou', *merda bula* 'buina' i en algun parlar venecià (*REW*) (cf. encara un article *Bubuli*, supra (article -*Bou*). La vall del Bulès hauria estat, doncs, 'vall de vacades'? No aniria malament això, almenys per a la seva part més alta, canigonenca;